

nas presecaju sva pitanja u vezi sa konstituisanjem države na načelima vladavine prava i pravne države. Iz više razloga, ustavna inicijativa nikako se nije smela prepustiti stranci koja je 2012. zasela na vlast, da bi tu svoju poziciju na izborima u 2014. dodatno učvrstila. Iako se pitanje o potrebi da se promeni postojeći Ustav ili da se donese novi sporadično postavljalo u javnosti, do danas se ono nije našlo u središtu političke debate. Sva je prilika da će tako biti i nadalje. Sasvim dosledno i tekuća vlast poštuje kontinuitet domaćih konstitucionalnih promena koje se izvode izvan pogleda i učešća javnosti, iza proceduralnih fasada, putem tajnih pregovora i dogovora unutar političke elite. Tako su i donošeni i menjani svi dosadašnji ustavi Srbije (mislim na period od 1990, iako stalno treba ponavljati da ova današnja Srbija postoji tek desetak godina, od kad se od nje odvojila Crna Gora). Opozicija u ovom trenutku ne pokazuje znake da će prekinuti sa takvom tradicijom. Naprotiv, do nas su odmah stigle poruke da će se ona sa strankama na vlasti uprkos svemu, rado upustiti u novo ustavno dizajniranje. Sa postojećim ustavom, inače, problemi su iskršavali svako malo. Pomenimo dve takve prilike. Zakonom o izboru narodnih poslanika od 2011. ukinuta je Ustavom od 2006. zagarantovana „sloboda“ poslanika da svoje mandate stave na raspolaganje stranci na čijoj su listi izabrani. Ovo je tek jedna od manjkavosti tog Ustava koje su se s vremenom rešavale donošenjem praktično protivustavnih pravnih akata. Druga manjkavost je mnogo ozbiljnija, i na nju je pažnju skrenuo sam predsednik Srbije, 4. marta 2013, u intervjuu egipatskom listu „Al Ahram“, gde je, pored ostalog, izjavio: „Mi, po Ustavu, ne bismo smeli da prepoznavamo Kosovo kao nekakvu specifičnu teritoriju izvan autonomije, ali smo u Rezoluciji to predvideli, računajući da će nam građani to odobriti kroz promene Ustava, zato što su naši građani spremni da se taj problem jednom konačno reši“. Na ovaj intervju, zajedno sa prethodnim primerom sa poslanicima, kao ilustraciju nevolja koje proizlaze iz važećeg Ustava, pozvao se Aleksandar Molnar u tekstu iz te iste 2013 – „Predsednik Nikolić i Ustav“. U tom članku, kao i nekoliko svojih novijih knjiga, Molnar se, međutim, ne bavi samo očitim manjkavostima domaćeg konstitucionalizma otelovljenim u ustavnom dokumentu; on s jednakom pažnjom razmatra i opcije za ustavne promene. On će reći da postoje četiri takve opcije: 1) kozmetičke promene, koje bi se sastojale u donošenju opštih pravnih akata koji bi direktno protivrečili Ustavu, zbog čega bi se pod potpunu kontrolu morao staviti Ustavni sud kako te akte ne bi proglasio neustavnim; 2) promene nekoliko odredbi Ustava, dakle upravo onih odredbi koje onemogućuju da se postigne, recimo, dogovor o Kosovu, a da se zadrže sva ostala ustavna rešenja, od kojih su neka, rekli smo, takođe izuzetno loša; 3) donošenje novog Ustava koji bi proglasio tekući saziv skupštine, što je opcija iskorišćena i za donošenje Ustava od 2006, a svodi se na tajne dogovore unutar političke elite; 4) sazivanje ustavotvorne skupštine, čiji je jedini zadatak da donese novi ustav. Jasno je da je jedino četvrta opcija ispravna i prihvatljiva, kao i najmanje verovatna u ovim okolnostima.

Pored pitanja o načinu, za ustavne promene je bitno i obrazloženje zašto su one potrebne. O tome u tekstu „Kako pisati ustav“, Nenad Dimitrijević kaže sledeće: „Ustavi se gotovo uvek pišu pod pritiskom izvanrednih okolnosti. Ovo se ne može izbeći, ali važno je da se složimo oko identifikacije karaktera problema, te naročito oko toga kako ćemo integrisati naše univerzalističke moralne i političke preference sa refleksijom na datost“. Ostavimo ovde po strani integraciju univerzalističkih moralnih i političkih preferenci sa uvidom u tekuće stanje stvari i zadržimo se samo na identifikaciji izvanrednih okolnosti koje vrše pritisak da se izmeni postojeći Ustav. Pitanje je jednostavno: koji je to problem identifikovala stranka na vlasti, čija priroda, priroda problema dakle, zahteva nova konstitucionalna rešenja, pa se stoga traži formiranje akcionog tima za utvrđivanje smernica koje će dovesti do promene